

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

AENSPRAECK
 Van den
KONINGH
 VAN ENGELANDT.

Aen de Heeren van het Opper ende
 van het Lager-Huys.

E N D E

O R A T I E

Van de Heere Cancelier aen de voorz
 twee Huysen.

Beyde gedaen den $\frac{8}{18}$ Mey 1661. Wanneer de ope-
 ninge van het Parlement geschiede.

*Waer in onder andere dingen verhaelt wordt zijn Ma-
 jesteyts resolutie over zijn Huwelijck met de
 Infante van Portugael.*

Uyt het Engelsch overgeset.

3

Aenspraeck van den Koningh.

Ick wil de tijdt niet verslijten in u te verhalen waerom ick u hier beroepen hebbe: sekerlijck ick ben seer blyde dat ick u hier sie, ick achte mijn selven veel, dat ick mijn woort houde, in het goet maecten van het geene ick mijn Ondersaten beloofte hebbe: ende ick gedencke wel dat wanneer ick laestmael in dese Plaets was, ick beloofde dat ick een Parlement soude beroepen soo haest als redelijcker wijse verwacht ofte begeert konde werden: Ende voorwaer, considererende het saisoen van het Jaer, ende alle het geene dat gedaen is zedert wy scheyden, kont ghy redelijcker wijse niet verwachten eerder by malkander te komen als wy nu doen. Indien het een Weeck vroeger geweest ware, ghy sult bekennē datter eenige reden was om het selfde tot op desen dag uyt te stellen: Want op huynen mogē wy sonder superstitie een dag beminnē een dag voor den anderen prefereren, voor de gedachtenisse van seggen die ons op dien dagh gedaen is, ende dan sult ghy niet verwondert syn dat de gedachtenisse van de groote affectie die het gantsche Koninckrijk my betoonde heden 12 Maenden, my begerig maect weder op desen dagh by u te komen, wanneer ick derve zweeren dat ghy vol van de selfde geest zijt, ende datse altoos by u sal blyven: Ick geloove datter weynich van u lieden syn, die ick niet particulier en kenne: Daer synder seer weynich van welcke ick soo veel goets niet gehoort hebbe, dat ick soo secker ben als ick kan syn van eenich dingh die te komen is, dat ghy alle met my sult over een komen, ende dat ick met u lieden sal over een komen in alle dingen die moogen avanceren de Vrede, de overvloet, ende prosperiteyt van de Natie: Andersints soude ick uytermaten seer bedrogen syn.

Mijn Heeren. Ghy sult bevinden wat methode ick best oordeele te zijn voor uwe proceduren, by twee Schriften die ick voor u lieden gereet gemaect hebbe, welke zijn om te confirmeren alles wat ge-

daen wierde, wanneer wy laestmael by malkander waren. Ende voor alle dingen moet ick repeteren, 't gene ick geseyt hebbe, wanneer ick laestmael hier was.

Dat naest aen de wonderlijcke zeghen van den almachtigen Godt, ende voorwaer, als een immediaet effect van die zegen, legghen ick de goede dispositie ende verseeckertheyt, waer in wy alle zijn, op de geluckighe Aeste van impuniteyt ende vergetenheyt: Die is de voornaemste hoeck-steen, welcke dit schoon ghebouw supporteert, die liefde in ons d'een tot den anderen maect, ende goetd vertrouwen onsen bandt ende gemeene verseeckertheyt.

Ick ben verseeckert dat ick noch van die opinie ben, ende indien het mogelijk is noch meer van die opinie, als ick was, ende dat door ervarentheyt die ick hebbe van het beneficium daer van, ende van de onredelijckheyt van 't gene eenige Personen daer tegen seggen: Hoe wel ick u versikere dat ick het niet gehoort hebbe. In Gods naem provideert volle remedie voor eenigh toekomende quaet, wilt soo straf zijn als ghy wilt teghens nieuwe Offenseurs; voornamentlijck, indien soe zijn op oude maximen, ende die maximen by de wortels op brengen. Maer ick sal nimmermeer een wijs Man oordeelen te zijn, die sal trachten de fundamenten van onse Publijcke Vrede te ondermynen ofte te beschadigen, door het verbreken van die Aeste op eenigerley wyse; ofte dat hy mijn Vriendt kan zijn, ofte my wel wenschen, die my soude willen persuaderen, dat ick soude consenteren, tot het breeken van de belofte die ick soo solemnelijck ghemaect hebbe, wanneer ick buyten was, ende volbracht hebbe met die solemniteyt: om dat ick, nae dat ick het beloofte hebbe, eenighe soodanighe betrachtighe niet kan vermoeden by eenigh Perfoon die verdienste ende deught by sich heeft.

Ick wil niet besluyten sonder u wat Nieuws te verhalen, 'twelck ick geloove u seer aengenaem sal sijn: Ende derhalven soude ick mijn selven onbeleest en van quade nature achten te sijn, indien ick het selfde u niet soude mede deylen. Mijne Vrienden hebben my meenichmael in de sin gebracht, dat het hoogh tijdt was dat ick soude trouwen: Ende ick hebbe selfs zedert ick in Engelant ben gekomen so geoordeelt: Maer

in de Verkiefinge fynder difficulteyten genoeg voorgevallen, hoewel der veele openinghen my gedaen syn: Ende indien ick nimmermeer soude trouwen tot dat ick foodanige verkiefinge soude kunnen maecken, tegen de weleke geen voorsien van eenige ongelegentheytdieder soude mogen voorkomen soude kunnen syn, ghy sout leven om my een out Vryer te sien, 't welck ick dencke ghy niet wenscht te doen. Ick kan u nu seggen, niet alleen dat ick geresolveert ben te trouwen, maer oock met wien ick geresolveert ben te trouwen, indien het Godt belieft: Ende tot mijn resolutie hebbe ick gebruyckt sodanige deliberatie, ende foodanigh advijs genomen, als ick behoore te doen in een saecke van die importantie, ende my ghebonden met een volle consideratie van het goet van myne Onderfaten in 't generael, ende van Mijn selven: Het is met de Dochter van Portugael. Wanneer ick alle dinghen die my voor quamen hadde overwoghen soo wel als ick konde, was d'eerste resolutie die ick nam, de gantsche openinge die my gedaen is gheweest, ende voorwaer alles wat tegens my gheleyt is geweest, mijnen secreten Raedt te kennen te gheven, sonder welckers advijs ick noyt gedaen hebbe, noch immermeer resolveren wil eenigh dingh van groote importantie te doen: Ende ick segge u met groote satisfactie ende vertroostinghe voor mijn selven, dat na het debatteren veele uyren langh in een vollen Raedt (want ick geloove datter niet bovē een absent was) ende voorwaer ick meene dat op het overwegen van alles, wat op dat subject, voor ofte tegen, mochte geseyt worden, de Lords, sonder datter eene stemme teghen was, hoe wel nochtans seer weynigh stillswegen, my met alle bedenckelijcke aengenaemheyt my dit Huwelijck aenrieden, 't welck ick als een seer wonderlijcke saecke aensach, ende als eenige instantie van de approbatie van Godt selfs. Ende soo hebbe ick mijn eygen resolutie ghenomen, ende alles geslooten met den Ambassadeur van Portugael, de welcke vertroocken is met het gantsche Tractaet onderteekent; het welcke ghy sult bevinden in te hebben veele groote avantagien voor het Rijck: Ende ick maecke alle haest die ick kan, om u een Koninginne hier te halen, die ick niet en twijffele ofte sal groote zegen met haer brengen, voor My ende U lieden. Ick wil daer niet meer by voegen, maer referere de rest aen de Cancelier.

6
ORATIE van de Heere

C A N C E L I E R.

Mijn Heeren.

DEn Koningh heeft u alhier beroepen, om hem te assisteren met Duwe Informatie ende Advijs in de grootste ende gewichtichste saecken van het Koninckrijk: By zijne uytchrijvinge, welcke is de eenichste goede ende wettelijke wegh om het Parlament te doen vergaderen, ende de vervolgingh van die beschrijvingh, het gedencken op wat maniere ende waerom sy te samen syn gekomen, is de eenichste wegh om een geluckigh eynde van Parlamenten te maecken: daer is geen soodanige uytchrijvinge als dese, noch soodanige tegenwoordicheyt als dese geweest in het Jaer 1649. wanneer dit ongeluckigh Koninckrijk was onteert ende geexposeert tot de vreughde ende het verwijt van hare Nabueren in de Regeringe van een Republijck: daer is geen soodanige tegenwoordicheyt als dese geweest in het Jaer 1653. wanneer die Infante de Republijck, wanneer de drie Koninckrijcken van Engelandt, Scotlandt ende Yerlandt, ende de Dominien daer toe belangende waren overgegeven in de bloedige ende ongenadige handen van een opslockenden Protector, ende opgeoffert tot syn lust ende appetyt. Daer was geen soodanige uytchrijvinge als dese, noch soodanige teghenwoordicheyt als dese in het Jaer 1656. wanneer dien Protector met meerder solemniteyt wierde aengenomen en geinstalleert, ende de liberteyt van de drie Natien gesubmitteert aen zijne absolute Tyrannie door het ootmoedigh Request ende Advijs: wanneer het Volck te samen quam by soodanige exorbitante middelen, is niet te verwonderen dat haere Consultatien ende Conclusien soo quade proportie hadden met de regels van Justitie ofte Soberheyt. Godzy gedanckt dat hy ons tot desen dagh toe bewaert heeft, een dagh daer voor meenich goet persoon al stervende ghebeden heeft, dat wy na alle die vreemdicheden in Kerck ende Staet geleest hebben om den
Koning

Koningh te sien in het openen van het Parlement. Dat wy gesien hebben onsen Koningh gefalft ende gekroont door de handen van een Eertsbisschop, gelijk zijne Voorlaten geweest syn, ende dat wy huyden hier gekomen syn om zijne uytfschrijvinge te gehoorfamen.

De Koningh heft U gefeyt dat hy een Schrift ofte twee heeft laten gereet maecten tot confirmatie van alles, waer van in het laetste Parlement Aften zijn gemaect, ende recommandeert U die met ernst te dispacheren. Het is de waerheyt, dat het een groote gedeelte van de affaires van dit Parlement is, te celebreren de ghedachtenisse van het voorgaende, door het confirmeren, ofte op nieuws Aften te maecten, van alles wat by dat Parlement gedaen is geweest: Het welcke, hoe wel niet beroepen was door des Konings uytfschrijvinge, maer met reden kan gedacht worden, dat beroepen is geweest door Godt selfs, op het bidden van de Koningh ende van de gantsche Natie, als zijnde de eenighste middel om de Natie te herstellen tot haer gelucksaligheyt, tot haer selven, tot haer eere, ende tot haer onnosselheyt: Hoe blyde de Koningh daer over was, blijkt by het gene hy haer van Breda geschreven heeft, wanneer hy aen haer refereerde, meer als oyt aen eenigh Parlement gereferereert is geweest: Hy refereerde waerlijck (ter saecke) alles wat hem selfs aengingh, alles wat de Religie, ende alles wat de gelucksaligheyt van het Koninckrijck concerneerde, aen haer. Ende laet het gheseyt worden tot haer eere, ende laet het tot haer eere altoos gedacht worden, dat den Koningh, Religie, ende het Koninckrijck, geen reden hebben van droevigh te zijn, dat haer soo veel toe vertrouwt is gheweest, noch sy beschaemt te zijn, datse haer vertrouwen gedischargeert hebben. Het soude een seer ontydelijcke scrupel in eenigh Persoon geweest zijn, die gerefuseert soude hebben zijn gedeelte te dragen in de heerlijcke transactien van dat Parlement, om dat hy door des Konings uytfschrijvinge daer niet beroepen was, ende het soude nu een onredelijcker scrupel zijn in eenigh mensche, na dat wy alle de vrucht ende beneficie van hare Raden ende conclusien ontfangen hebben, wanneer wy in der waerheyt onse ordentlijcke ende reguliere t' samenkomsten op dese tijdt schuldigh zijn aen hare extraordinarise t' samenkomsten op die tijdt, aen haer wijsheyt in haer

haer te vertrouwen op des Konings beloften, ende op des Konings rechtveerdigheyt, in het volbrengen van alles dat hy belooft heeft, ende op des Rijcks submissie ende gherust-stellinghe in die beloften. Ick segge het soude seer ontijdelyck ende onredelyck syn nu die fundamenten te soecken te bewegen, welcke indien ghy des Konings oordeel wilt nemen, dragen het gantsche gebouw van onse vrede ende verseeckerthey. Hy seyt u wat hy sal dencken van eenich mensch de welcke tracht die fundamenten te ondermijnen, welcke een yver is waer mede geen Prins als hy selfs konde getransporteert worden: het soude een Koning die soo veel ongelijcken geleden heeft welcke soo swaerlijck te vergeeten syn, die soo veel schaden geleden heeft welcke soo onmogelijck syn om gerepareert te kunnen worden, genoeg hebben kunnen dencken, dat hy willich geweest is te confirmeren de Acte van Vergetenthey ende Impuniteyt wanneer ghy die hem soudt presenteren: Maer foodanigen Acte voor u gereet te maecken, u te besweeren by alles wat door uwe vrientschap hem kostelijck is, die Acten met expeditie te dispatcheren, is foodanigen stuck van Vaderlijcke teerhey ende Godvruchticheyt, als soude kunnen procederen uyt geen hert als een foodanigh, in het welcke God een schat van Genade, ende Rechtveerdicheyt, ende Wijshey gegeven heeft om de Natie te verlossen. Ende voorwaer, wat ons aengaet, indien wy considereren hoe veel wy schuldigh syn aen die geenen, de welcke mer alle de faculteyten van haer Ziel de gesegende veranderinge, het wedergeven van den Koningh aen zijn Volck, ende zijn Volck aen den Koningh betracht, ende daer toe gecontribueert hebben: ende dan hoe veel wy schuldigh syn aen die geenen welcke geen wederstant gedaen hebben aen de krachtige activiteyt van de anderen; (Godt weet dat een kleyne wederstant veel quaets soude hebben kunnen doen) het sy dat wy sien op de publijcke ofte op onse besondere provocatien, daer willen soo weynich Personen overschieten die niet en verdienen door ons vergheven te worden, dat wy seer wel moghen submitteren aen des Konings Advijs, ende zijn Exempel, van wien wy niet recht mogen seggen, als een seer groote History Schrijver van een seer grooten Keyser, ende ick ben verseeckert dat het nimmermeer van eenich Keyser

fer als van d'onse kan gefeyt worden, *Facere rectè Cives suos, Princeps optimus faciendo docet; cumque sit Imperio maximus, exemplo major est*: Een goede Prins leert door zyn wercken dat zyne Onderfaten wel doen, ende alfoe hy ingebiet de grootfte is, is hy door Exempel grooter. Ende voorwaer hy heeft tot noch toe ons niet gegeven, ofte wy hebben tot noch toe niet gevoelt eenige andere instantien van syn grootheyt ende macht, superioriteyt ende dominie over ons, als (gelijck hy seyde) *aut levatione periculi, aut accessione dignitatis*: door weghnemin^ge van perijckel, of e door vermeerderinge van digniteyt; door ons te geven Vrede, eere en verfeckertheyt, welcke wy sonder hem niet konden hebben, door niet te begeeren voor zyn selven, ten sy dat het soo goet sy voor ons als voor hem selven; Ende daerom hoope ick dat wy geen scrupel sullen maecken, hem in dit besonder gehoorfaem te zyn.

Mijn Heeren: hoewel het laetste Parlament groote ende wonderlijcke dingen gedaen heeft, soo veel als in die tijdt konde geschieden; nochtans hebben zy seer groote dingen voor u gelaten om te doen. Ghy moet het gebou volbrengen, waer van zy alleen de fundamenten hebben geleyt: Zy hebben inder daet eenige dingen ongedaen gelaten, welcke zy misschien gedacht hebben voleyndicht te hebben. Ghy sult vinden dat de inkomsten die zy voorgenomen hadden voor den Koningh te lichten, veel weyniger syn als zy beloofte hadden, Ghy sult vinden dat de publijke schulden, voor welke sy dachten datse genoegsaem voorsien hadden als noch ten achteren ende onbetaelt syn.

En hier moet ick door des Konings speciael bevel recommanderen de arme Zeelieden, dewelke by de Regels die tot haer betalinge voorschreven waren, in veel arger conditie sijn als buyten questie voorsien was datse soude sijn; want door het appointement haer gedaen datse betaelt soude worden alleen van het Jaer 1658 af (het welcke een vaste Regel voor het Leeger was) sijnder noch vele ten achteren voor twee, drie en vier jaren datse gedient hebbe, soo dat des Konings belofte aen haer van Breda gedaen blijft onvolbracht. Eenige andere schaden die uyt andere Regels geprocedert sijn die tot haer betalinge gegeven sijn, sijn haer voldaan door des Konings eygen goetheyt: het is een Volck dat seer meriteert uwe sorge ende liefde, op welckers courage ende getrovwicheyt grootelijcks hanght de ghelucksalicheyt,

ende Eere, ende verfekertheyt van de Natie, ende derhalven twijfelt sijne Majesteit niet, ofte haer sal met faveur Recht gedaen worden.

Mijn Heeren ghy sijt nu de groote Medicijn Meesters van het Koninckrijk, ende God weet het, ghy hebt veele ongetemperde Patienten: Patienten voorwaer die waerlijck heel sieck zijn, ende Patienten die dencken datse siecker zijn als zy zijn: ende sommige die meenen datse gesont zijn, ende de sieckste van allen syn. Daerom moet ghy alle de naersticheyt ende patientie, ende compassie gebruycken, die goede Medecijn-meesters voor hare Patienten hebben, ende gebruycken alle de aengenaemheyt, ende welbehagen, ende toelatinge, die de besondere ghewoonten, ende constitutien, ende ongetempercheden van lichaem ende ghemoet moghen vereyffchen: Sijt niet al te melancolijck met uwe Patienten, ende laet niet toe datse al te melancolijck syn, door het geloven dat yder kleyne ongetempertheyt terstont wil veranderen in een groote Coortze, ende dat de Coortze terstont wil veranderen in Pest; dat yder kleyne overtredinge, yder kleyne afgangh van de bekende Regels, ongevoelijck moet groeyen tot versmaet van de Wetten, ende dat versmaet even soo ongevoelijck inbrengen een absolute confusie; dat yder kleyn verschil in opinie of practijck, in consciencie van Religie, terstont consciencie ende de Religie moet destrueren: Weest niet al te straf ende scherp aen uwe Patienten, in het voorschrijven van Remedien, hoewel datse souden mogen toegemaect sijn, die aen de Maegh ende Appetijt al te walgachtigh ende offensyf ofte aen haer imaginatien syn; versacht ende verbeter die humeuren die haer Magen ende Appetijten corrumperen: Indien de goede oude bekende ende beproefde Wetten voor den tegenwoordigen tijdt te swaer syn voor haere necken, die soo veele jaren sonder eenich jock geweest zijn, maect voor een tijdt provisie van een lichter ende gemakelijcker jock, soo dat sy door het leven in een gesonder lucht, door het houden van een beter Dieet, door de experientie van een goede ende rechtveerdige Regeringe, kracht genoeg op nieuws mogen krijgen om te dragen, ende discretie genoeg om te onderscheyden de beneficie ende het gemak van de Wetten die haer mishaegden. Indien de tegenwoordige Eeden eenige termen van
 expresse

expressie in haer hebben, tot de welck een teere consciencie eerlijck scrupel van sich te submitteren soude moghen maecten, laet in Godes name, andere Eeden in haer plaets gemaect worden, die soo veel van alle die Obligatie begripen, als de Policie van Regeringe moet vereyffchen: Maer later altoos een jock blijven, later een Eedt blijven, later eenich Recht syn, die de Regel tot die toelatinge mooge zijn, op dat onder pretext van liberteyt van consciencie de menschen niet mogen gheabsolveert worden van alle obligatien van Recht ende consciencie.

Ick hebbe uwe goede nature ende indulgentie tegen sommige van uwe weecke Patienten verfocht, ofte sy daer door konden gebracht werden te volgen ende sich te submitteren onder uwe voorschrijvinge voor haer gesontheyt: ende daer is geen reden te imagineren, dat de ongetempertheden van twintigh Jaren konnen gerecht ende t' onder gebracht worden in twaelf Maenden tijds, daer moet een naturelijcke tijdt, ende een naturelijcke applicatie daer toe gegeven worden: Maer daer is een soorte van uwe Patienten, die ick moet recommanderen aen uwe grootste vigilantie, de grootste severiteyt, ende aen geen van uwe saftigheyt ofte indulgentie: loodanige die soo verre af sijn om uw voorschrijvingen te estimeren dat zy op u sien niet als hare Medecijn-Meesters maer als hare Patienten, soodanige die in plaets van berou te hebben van yets 't welck zy qualijck gedaen hebben, alle daghen de selfde misdaden repeteren, voor welckers impuniteyt de Acte van vergetentheyt voorsien was. Dese zijn de oproerige Predicanten die niet te vrede konnen syn om van gedispenseert te worden om ten volten gehoorlaem te zijn eenige gestabilieerde Wetten, sonder datse die vermaden ende daer tegens uyt varen, de welcke tegens hare Aenhoorders seggen, dat de Apostel wanneer hy haer ghebidt voor haer vrijheyt te staen, meent datse voor haer Wapenen souden staen, ende de welcke door het repeteren vande selfde expressien, ende leerende de selfde leere diese in het Jaer 1640. op de voet geset hebben, genoechsaem verklaren, datse geen sin hebben dat twintigh Jaren souden een eynde maecten van de miserien die wy geleden hebben.

Wat goet Christen mensch kan dencken sonder verschrickinge van dese Dienaers des Evangeliums, die door haer Ampt souden syn Boden van Vrede, ende in haere practijk syn de eenichste Trompetten van Oorlogh ende Aensteeckers van de Rebelle? Hoe veelte meer was een Christen die Nonne van Athenen in Plutarchus, ende hoe sal zy in oordeel oprijfen tegen die menschen, de welcke wanneer Alcibiades gecondemneert was door publijcke Justitie van Staet, ende een decreet gemaect was, dat de Religieuse Persoonen, de Priesters, ende de Nonnen hem souden verachten, ende vervloecken, stoutelijck refuseerde dat Officie te volbrengen, seggende, dat zy professie van Religie ghemaeckt hadde, om te bidden ende te segenen, ende niet om te vervloeken ende te bannen? Ende indien de Persoon ende de plaets de offensiek an disapproberen ende beswaren, als sonder twijffel zy doet voor God ende de menschen, dunckt my dat de Predikende Rebelle ende Verraet uyt de Predick-stoel, veel arger soude syn als de selfde te avanceren op de Merckt, gelijk als een man te vergiftigen inde Communie, arger soude syn dan hem te vermoorden in een Herberge: ende dese mach syn in de Catalogus van de Sonden de welcke van den yver van sommige menschen verklaert worden te syn tegen den Heyligen Geest: Daer kan nyemant met meer reden bedacht worden soodanich te syn, als een Christi dienaar die Rebelle teghen syn Prins verweckt, 't welck is een seer openbare apostasie van syn ordre; ende syn Predicatie aen het Volck om te Rebelleren als Christi Leere, daer by voegende blasphemie ende hertneckicheyt tot zijn Apostasie, heeft alle de merckteekenen waer door goede menschen geleert wordē die sonde tegen den Heyligen Geest te kennen ende te ontgaen. Indien ghy niet voorset om dese vier brands 't eenemael te slissen, sal den Koningh, ende die van het Opper ende Lager-huys van het Parlement, haer minste Onderlaten syn, ende sal het gantsche Koninckrijck aenghestoocken worden in een generale vlamme.

Mijn Heeren, wanneer de Koningh laest mael voor desen dach in dese plaets sprack, seyde hy, dat wanneer hy het naeste Parlement soude beroepen, hy haer danck soude ontfangen voor het ghene hy gedaen heeft, sedert hy het laetste gedissolveert heeft: Want hy seyde dat hy

voort

voort aen geen regel in sijne Actien ofte sijne Raden sich selven soude voorstellen, als dese: *Wat sal apparentelijck het Parlament oordelen van dese Actie ofte van dien Raedt? Ende dat het een gebreck van sijn verstant soude zijn, indien het die getuygenisse niet wilde geven.* Hy heeft nu terstont geleyt, dat hy sich selven veel estimeert door het houden van sijn woordt, door het volbrengen van alle het gene hy sijn volck belooft; ende hy soude her grootste ongeluck in de Wereldt hebben, indien hy sich niet gedragen hadde na sijne beloften, ende indien sijn verstand daer in gemankeert hadde. Het was een kleynen tijdt na de dissolutie van dat Parlament, dat wanneer sijne Majesteit, voor weynich dagen, sich begaf om sijne Konincklijke Moeder aen de Zee-kust te geleyden (sijnde die tijdt alleen dat hy uyt dese Stadt geslapen heeft sedert twaelf maenden) die seer desperate ende prodigieuse Rebelle in dese Stadt uytbrack, welcke twee ofte drie nachten na malkander continueerde, nevens de moordt van verscheyde eerlijcke Borgers: Laet niemant het verraet weynich ~~acht~~, doordien het getal 't welck daerin geingageert was verachtelijck was: Niemant weet het getal als by de menichte vande geintercipieerde Brieven, van ende aen alle de Provintien van Engelandt, in welcke de tijdt gestelt was, wanneer des Heeren werck soude ghedaen worden: Door het desperate doens van de Verraders selfs, ende haer beroemen van haer vrienden, mogen wy besluyten dat de t'samenspanning seer verre reyckte; ende wy mogen inder daedt met reden gelooven, dat indien de groote courage ende onvermoeyelijcke industrie van de Lord Mayor van Londen (de welke meriteert ghementioneert te worden voor den Koningh, voor de Heeren van het Opper ende Lager Huys, ende van haer geestimeert te worden) het selfde niet gheprevenieert hadde: Ick segge, het was apparent, dat dese furie niet geslist soude sijn geweest, voor al eer dese vermaerde Stadt, ofte een groot gedeelte daer van, tot asche verbrandt ware geweest. Indien ghy ondersoect wat de Koning op dese ongehoorde provocatie gedaen heeft, wat wrake hy genomen heeft op die genen welckers expresse Maximie was, niet tusschen hem ende andre Persoonen te onderscheyden; ja, hem liever als een ander te vermoorden, sult ghy bevinden, gelijk van Caesar gheseyt wierde, dat *Libentius vitam victor jam daret, quam victi acciperent,*

perent, hy overwinner zijnde, liever het leven soude geven, als de overwinners ontfangen. Dat zijn genade niet minder is geweest, als haer boosheyt, dat weynich perfoonen hebben geleden, ende dat hy het Recht ingebonden heeft van al te straf te zijn aen veelen, die op de selfde tydt haer schult continueren, ende zijn compassie weynich achten. Datter sedert die tydt niet een weeck geweest is, waerin geen t'samenspanning geweest ende conspiratie geformeert is tegen zijn Persoon, ende tegen de ruste van het Koninckrijk, welcke voor desen tydt effect soude genomen hebben, indien God in de herten van sommige die in de Raden sitten niet geltelt hadde, om de desseyen by tydts te ontdekken, om die te preventieren: Ende na alle dese Alarmen ende interceptien van foodanige Brieven, die in alle de andere Landen souden hebben kunnen produceren de Pyn-bank, om verder ontdekkinge te doen; ende onder dese laeste Regeringe in dit Landt Hooge Hooven van Justitie souden opgerecht hebben, om haer te straffen, heeft hy de Offenseurs gelaten aen hare ordinarise Rechters, ende die Rechters aen de precyse formen ende ordinarise Regels van de Wetten.

Mijn Heeren: Indien de nieuwe licentie ende corruptie van desen tydt, te buyten gegaen heeft de boosheyt van voorgaende tyden, dat de oude Wetten niet genoeg geprovideert hebben voor boosheyt die se niet konden voor sien ofte imagineren te straffen, sal het uwe wijsheyt betamen, nieuwe remedien te provideren voor nieuwe quaden, ende de kostelijcke persoon van onsen Sovereyn te verseeckeren vande eerste aenkomsten van villanie, als oock de Vrede van het Koninckrijk vande eerste openinge van oproer: Indien ghy geen Wetten daertoe wilt provideren, en wil de Koning geen extraordinaris ding doen, alwaer het voor zijn eygen preservatie.

Ghy siet den Regel waer by hy gewandelt heeft, ende gelijk hy zijn belofte aen u gedaen volbracht heeft soo twijffele ick niet ofte ghy sult sijne Prophetie goet maecten, ende dat hy danck sal ontfangen voor wat hy gedaen heeft sedert wy laestmael hier waren. Hy heeft u nu geseyt, dat hy geresolveert is te trouwen, ende oock met vrien, het vvelcke ick geloove dat de aengenaemste tijdinge is vvaer na het gantsche Koninckrijk verlanght heeft, ofte mochte ont-

ontfanghen sedert den eersten dagh dat hy hier ghelandt is: ende wanneer sy sullen weten de groote deliberatie die hy voor die Resolutie gebruyckt heeft, ende de circumstantie in het resolveren daer toe, sullen sy seeckerlijck oorfaecke hebben te bekennen, dat nimmermeer een Koningh in het disponeren van sijn selven om te trouwen, soo groote sorge gedraegen heeft voor het welvaren ende gelucksalicheyt van sijn Volck. In seer korten tijdt na sijn Landingh in dit Koninckrijk, was hy door den Ambassadeur van Portugael versocht, een Tractaet twelck onlanghs tusschen die Croon ende den Usurpateur gemaect is geweest, te vernieuwen: Een Tractaet in seer vele respecten het avantageuste voor dese Natie, dat oyt met een Prins ofte Volck gemaect is geweest: Een Tractaet waer door in dese tijdt die Croon is betalende de Pene (die den Usurpateur van dese selfde afgedrongen heeft gehad) wegen de alder heerlijcste actien van Eere ende Vrientschap welcke die Koningh aen onsen Meester gedaen heeft, als oyt door eenigh Prins aen een ander Prins in ongelegentheden gedaen is geweest. Evenwel was den Koning gants niet voorwaerts om dat Tractaet te ratificeren, hoewel waer is, dat yder Artijckel daer in begrepen, uytgenomen een, teene-mael vorderlijck voor dese Natie was, weghe de extraordinarise voortsettinge vande Commercie, wegen het goet van Religie, ende wegen de eere vande Croon: nochtans wasser een Eenich Artijckel twelck den Koningh most obligeren, ghelijck het den Usurpateur dede, Portugael te suppleren met een Leger tot hare assistentie wanneer sulcx soude versocht worden: dat is, dat Portugael soude vermogen tien duysent Mannen te werven tot haren dienst. De Koningh voorsach dat dit den Oorlogh met Spaengien soude moghen voortbrengen, synde seer onwillich sich daer in te ingageren: nochtans vertoonde hem synen Raedt, wat een hertbreeckende saecke het soude sijn aen sijn Volck indien sy soo grooten Commercie ende de andere groote avantagien diese daer dy hadden, souden verliefen; ende dat het soude geoordeelt worden voor een irreparable faute in Politie, indien men soude toelaten dat Portugael van Spaengien opgeslockt soude worden. Nochtans was de Koningh geresolveert
sich

sich niet precipitantelijck te ingageren in een Tractaet 't welck soodanigen ongelegentheyt soude mede brengen, ende Portugael konde met dese uytstellinge niet te vreden syn, ende soo is den Ambassadeur wederom na syn Meester gekeert.

Ontrent dese tijdt heeft het Lager huys aen het Opper-huys een Schrift gesonden om Daynkercke ende Jamaica aen de Kroon van Engelandt vast te maecten: waer toe de gantsche Natie soo een algemeen consent ende approbatie schijnt te geven als men aen eenighe andere soude kunnen doen: Maer de selfde consideratie welcke het Tractaet met Portugael retardeerde, heeft den Koningh koeler gemaect: om het voorsz voorstel te avanceren, ende den Ambassadeur van Spangien was even soo sorgvuldigh om dat te beletten, gelijk hy zedert die tijdoock getracht heeft te verhinderen het Huwelijck met Portugael. Desaecke aldus leggende, ende den Ambassadeur van Portugael wederom gekeert synde met soodanige particuliere openingen aen den Koning voor het Huwelijck met de Dochter van die Kroon, als soo wel ten regarde van een portie, als van veele andere groote avantagien tot avancement van de commercie ende de seeckerheyt van dit Koninckrijk, noyt in desen tijdt gepresenteert is geweest: Ende zijne Majesteit hebbende soo volle informatie ende satisfactie ontfangen in de schoonheyt ende fraeyheyt van die vermaerde Princesse als sonder die in perfoon te sien kan verkregen werden (synde een circumstantie die selden Princen toegelaten wordt) was het in syne Majesteits macht niet te sijn sonder eenige approbatie ende inclinatie tot dese alliantie: Nochtans wilde hy sich selven niet vertrouwen in dese groote saecke welcke hem boven alle anderen soo nae ende soo dierbaer aengaet hoewel de beneficie ende avantagien der selfde konden schijnen te sien op verder consultatien, maer daer mochten misschien eenige quaden ofte ongelegentheden sijn die hy niet voorsien hadde. Derhalven roept hy synen Raedt by een, ende seyt haer eenige dagen te vooren, dat hy een saecke van groote importantie haer hadde mede te deylen, ende daer in haer advijs te ontfangen; ende appointeerde derhalven een extraordinaris dagh op datse alle mochten compareren, ende voorwaer ick geloove datter maer een Lord absent was die indispoost was in syn gesontheyt. In desen Raet heeft

heeft hy voor oogen geleyt de gantsche saecke, alles wat van beneficie ende avantage gepresenteert was, alles wat voorquam hazard ofte ongelegentheynt sonder in het minste syn eygen inclinatie te openbaren meer als dat ghy soud geloofd hebben dat hy de Schilderye van zijn Meesterse gesien hadde, synde een spraecke geweest waer toe hy oock hemselfen gewent heeft, dat hy geen Vrou wilde trouwen die hy met geen reden soude gelooven dat hy soude kunnen beminnen, alwaer het dat men hem de gantsche Werelt soude willen geven. Hy hiel voor de Lords niet verborgen wat den Ambassadeur van Spangien gepresenteert hadde tegen dit huwelijck, de welcke niet al te seer gereserveert is in Raedt te geven noch in te communiceren den Raedt die hy geeft, wat presentatien hy van andre gedaen heeft, wat drey gementen van oorlogh aen d'een zijde, ende wat avantage van Huwelijcks goet aen d'andre zijde, dat hy soo sorgvuldigh is voor het avancement van de Protestantse Religie, dat hy verscheyde Protestantse Princessen gepresenteert heeft, aen de welcke syn Meester een ghelijcke Portie soude geven als met de Infante van Spangien: ende voorwaer niemant als de algemeene Monarch konde disponeren van soo veele Princessen sonder het minste consent ofte secteet van haer selfs, Zijne Majesteit commandeerde alle de Lords haeren Raedt ende Advijs vryelijck over te levern, op een vol prospect van wat goet ende gheluck voor zijn Volck soude mogen syn soo wel als voor zijn selven. Dat ghelijck hy nimmermeer gedaen heeft, soo oock niet en wil doen eenich dingh van groote importantie sonder met haer te consulteren. Ghy sult gelooven dat de Heeren van den Raedt sorghvuldigh genoeg syn voor het avancement van de Protestantse Religie, op welke het welvaren van dit Koninckrijk soo seer dependeert: Maer sy lieten haer gantsch voorstaen dat de eerste Protestantse Dochter die den Koningh van Spangien oyt hadde, apparentelijck soo veel avantage daer toe niet soude brengen, als gepretendeert wierde.

Sy hebben geen sin den Koningh tot Oorlogh teincourageren, wy hebben Oorlogh genoeg gehad: Maer sy dencken niet dat hy vanden Oorlogh soo seer bevreesd soude zijn, dat hy, uyt vrees daer van, soude staen tot dispositie van eenich andre Prins; ende dat wanneer hy sijne eygen Onderfaten vry sal gemaect hebben, hy selfs soo verre onder

den Koning van Spaengien soude staen, dat hy niet soude mogen trouwen sonder sijn consent ende approbatie. Sy observeerden dat in de selfde Memorialen (ick meene niet dat 'twelck hy nu laest heeft laten drucken, maer een voorgaende) waerin den Ambassadeur van Spaengien Oorloch dreycht, indien den Koning met Portugael trouwt, en seer ernstelijck aendringt op het overgeven van Duynkercke en Jamaica: Ende is openbaer genoeg dat hy die recompensie wilde hebben voor de Portie die hy soude willen geven; ende voorwaer alle die genen die het Huwelijck van Portugael tegen zijn, sijn voor het overgeven van Duynkercke ende Jamaica, sijnde soo secker dat daer een Oorlog volgen sal van het laeste, als van het eerste; ende van geen van beyde, tot dat den Koningh van Spaengien het selfde voor hem selven dienstich bevindt, 't welck ick hoope dat hy als noch niet doen wil. Ick wil my niet uytstrecken op veelvoudige Redenen, den Koning heeft u de conclusie geseyt: Daer is nimmermeer een eendrachtiger Advys van eenigen Raedt geweest, daer was niet een tegenstrydende stemme, in sijn Majesteit te bidden dat hy dit Huwelijck wilde maken, ende het selfde te volbrengen met alle bedonckelijke expedite. Hier op sent hy voor den Ambassadeur van Portugael, verklaerde hem sijn resolutie, heeft selfs aen Portugael geschreven, ende maect sijn Vloot gereet om sijn Koninginne t'huys te halen. Ende ick hoope dat hy nu alle uwe daack verdient heeft, soo aengaende de saecke als de maniere; ende dat niet alleen wy selfs, maer de toekomende eeuwen oor sake sullen hebben, om Godt ende sijne Majesteit te dancken, voor dese resolutie die hy genomen heeft, ende dat hy hoorden ons die verclaert, ende tot op desen dach gereserveert heeft, hebbende sijnen Raedt belast die secreete houden, op dat hy selfs diete gelijk mochte communiceren aen sijn gantsche Koningryck.

Daer sijn eenige andre particuliere wichtige saecken, maer hy wil die niet vermengen met dese van groote importantie, welke uwe herten ende hoofden soo seer moet vervullen; maer hy wil die reserveren tot dat hy u wederom sal sien, na dat ghy u Spreker sult verkoren hebben, 'twelck hy u nu laet te doen, ende tot dien eynde na u Huys te gaen, op dat ghy uwen Spreker hem meucht presenteren op Vrydach ten vier uyren.

*Schrift van de Heeren vande Opper ende Lager Huys , aen
Sijn Majesteys ghesonden , daerin te kennen gevende
hare toestemminge tot het Huwelijck met de In-
fante van Portugael.*

Wy de Lords en Gemeene , geven ootmoedichlijk te ver-
staen, onse Goetkenningen en Danckbaerheden, aen uw
Majesteit , voor de vrye ende gracieuse Communicatie van
uwe Resolutien , om te Trouwen met de Infante van Portu-
gael. Welcke wy oordelen te wesen van so hoogen belang ,
voor dese Natie , dat wy dat met groote vreuchde en vernoe-
gen aennemen : en bidden met alle ernst om zegen daer toe ,
en een spoedighe voltrekkinge. Ende wy kunnen niet laten te
verklaren onse eendrachtige Resolutien , welcke wy vertrou-
wen dat een generale Influentie op de herten van alle uwe
Subiecten sal hebben , dat wy in alle Occasien veerdich sullen
zijn te assisteren uwe Majesteit , in de voortsettinge van uwe
Intentien , tegens allehande Oppositien.

C 2

O R A

O R A T I E

Van de Heere

EDUARD TURNER,
Spreeker van het Lager-Huys aen den Koning.

Die de wille van zijn Meester weet ende niet en doet / is waerdigh met
doeden ghesagen te worden : Derhalven sal ick ootmoedelijck ende bro-
lijck na 't vermogen van mijn arm herstant en kennisse / mijn selven ap-
pliceren tot mijn schuldige plicht: niet twijffelende ofte ick sal daer in verrijgē
zijn Majesteits genadige pardon / vooz alle onwillige overtredingen : Want
het is een regel in rechten ende oock in Conscience / *Actus non facit reum, nisi
mens sit rea.* De daedt maect geen schult, indien het herte onschuldigh is.

Ende nadien ick dese gunste ontfangen hebbe in het gesicht van mijn Heere
de Koningh / bidde ick dat ick mach bedelen om syne Majesteits patientie
vooz een tijdt / om stille te staen / ende upt dese plaets rontom my te sien. Sir.
een weech hoeft draept haest om / maer 't sterckste bezyn kan hier omgekeert
worden: de tegenwoordigheyt van dese glorie / ende de glorie van dese tegen-
woordigheyt transporteert my. Terwijl ick contemplere de schoonheyt van
dit Politijck lichaem / ende de scaepe ozdye van het hooge Hof van het Par-
lament / alwaer ick al teffens sie de glorie van dese Natie / ben ick by nae in
de conditie van S. Paulus : Wanneer hy opgenomen wierde in den derden
Hemel / al dat hy konde seggen na zyn wederkomst / was / Hy hadde onuyt-
spreeckelijcke dingen gesien.

Godt die alle dingen vooz het gebuyck van den mensch ghemaect heeft /
ende hem maecte Gouverneur ober alle syne wercken / dacht dat het niet
goet was hem by zyn selven te laten / noch te leven sonder Wetten ende Regee-
ringe. De sozmen ende gedaenten van Regeeringe zijn verschepden / Monar-
chicale, Aristocraticale, ende Democraticale : Maer de eerste is vooz seker de
beste / als komende naest by de Godheyt selfs. Aristocratie is onderworpen
ontaert te worden ende in Factie te loopen : maer Democratie loopt nature-
lijck in confusie : Alder een woordt dan een Cpran ober synen Nabuy / *Homo
homini Lupus, homo homini Damon.* Een mensch wordt een Wolf aen een ander, een
mensch wordt een Duyvel aen een ander.

Dit vermaerde Eplandt / was / nae het segghen van de Historieschrijbers /
eerst behoont by de Britannen / daer nae by de Romeynen / daer nae by de
Saxen / daer nae by de Deenen / daer nae by de Noymannen : Ende geduy-
rende alle dese successien van tijden / ende varieteyt van veranderingen / hoe-
wel der somtijden scheuringe in het Rijck was / nochtans was pder scheu-
ringe onder een Monarchicale Regeeringe.

Sedert

Sedert het geslacht van de Noormannen ingekomen is / hebben 25 Konin-
gen ende Koninginnen in haer generatie vermaert / waer van uwe Majesteit
in rechte linie afgekomen is / de Conincklycke Schepter van dese Natie ge-
swaeyt.

Wanneer de Kinderen van Israel in de Wildernisse waren / hoewel sy met
Gods eygen hant geboedt wierden / ende de spys van Engelen aten, nochtans
hebbense gestrest ende gemurmereert / ende tegen Moses gerebelleert.

De selfde ondancbare geest heeft verschepde verlede Jaren in dese Natie
gewoont: De menschen van die tijdt waren moede van de Regeeringe / hoe-
wel die gerefineert was tot verwonderinghe ende nydt van alle andere Na-
tien: Sy krackeelden met Moses / om dat hy de gesalfde Gods was / haer
eerste krackeel was / wy willen niet dat desen sal regeeren, maer daer volghde
gelijckheyt ende confusie / daer nae was tyrannie ende usurpatie de conclusie.

Op lesen van de Keysers Adrianus / wanneer hy op zijn sterben lach / klaeg-
de hy dat veele Doctoren hem gedestruert hadden / daer hy meenende / dat
hare contrarie opinten ende verschepde directien om weder tot zijn ghesont-
heyt te komen / zijn doot gespoedt hadden.

Soo was het met ons / wy waren sieck van Reformatie / onse Reformati-
eurs waren van allerley Jaren / Mannen ende Vrouwen / van allerley con-
dicien / van alle professien ende neringen. De Schoelapper selfs gingh by
een zijn leest. Dese nieuwe Straets-lieden namen op haer onse Regeerders te
reguleren ende te regeeren: Dit was de siechte ende de Pest van de Natie.
Hare nieuwe Wetten waren alle geschreven in bloedige Letters / de wreecheyt
van hare buytscharen maechte de stoel van de Rechters weynigh te verschil-
en van een Slachthuis. Een rijcken man was ghemaecht een Offenseur
vooz een woort: Arme lieden wierden verkocht vooz slaven / gelijk de Tur-
ken twintigh Hoofden vooz een Asper verkoopen: Ende nochtans wierde
op het laest een Protecteur gebonden vooz alle dese bilantie.

Eyndelijck konde gheen verbeteringhe by dese Reformateurs ghebonden
worden / gheen concessien / hoe wel de ghenadighste die ghemagineert konden
worden / konden dese Usurpatours voldoen / maer woxtel ende tacken / alles
most gaen / onsen laeste Soubereyne Heere / Saliger Gedachtenisse / moste
geoffert worden aende offerhande van haer lust. Uwe Heylig persoon / groote
Koning / moste geproscribeert / ende alle de Conincklycke familie ghebannen
zijn. Monarchie selfs wierde ghesmet tot last te strecken / ende derhalven
mosten sy besoecken een Republijck / ende om die te beter in te brengen / was
het volck vergifticht met geloof / datse alle by beurten Princes als sy selfs
souden worden.

Onder de Persianen was ozqinaris / datter na de doot van haren Gouver-
neur was *αρομία πιντο* Licentie van vijf dagen, in welke tijdt weder een
mochte doen wat hem luste: gedurende dese vyf dagen wasser sulchen ver-
moet

moorden ende plonderen / ende malhandert te destrueren / dat voer het eynde der selfde / het Volck wederom verlangde na haer oude Regeeringe.

Maer de doot van uwe Majesteits Konincklyche Vader / was hier de selfde ongebondenheyt / maer helaes ! die duerde meer dan tweemaal byf jaren: Sy noemden het Liberteyt / maer het was *Libertas quidlibet audendi*, een liberteyt om eenich dingh te derven doen. Uwe Konincklyche Onderfaten waren als een prop voer de Walven ende Tugers / ende voer de wyetste van alle Beesten / onredelyke menschen : pder een dede w u goet in haer oogen schein te sijn / want ten dien dagen wasser geen Coningh in Israel.

Maer gelijck als de voer gaende geest van Reformatie ons eerst bracht tot miserie / soo heeft de geest van ombraepinge des Hoofds die Godt ober onse Reformaties gesonden heeft / ons opt laetste gecureert. De Copere Serpent was de beste cure voer die geene welke gebeten waren van de bliscghe Serpent : ende scheuringe ende onderscheuringe van die geene welke Oerschapppe ober ons gebeynchten / hebben haer eygen macht verstaect / ende hebben de herten opgeweect / ende de handen van uwe getrouwe onderfaten gestercht / om onse oude Regeeringe weder om te geven / ende uwe Majesteit te brengen tot uwe Konincklyche Throon in vrede / gelijck top tot vrechde van alle onse herten op huyden sten.

Dit was het werck van Godt alleen / ende het is wonderlijck in onse oogen. Ende gelijck wy oorsaecke hebben Godt te dancken dat hy op dese maniere uwe Majesteit tot sijn Volck gebrecht heeft / hebben wy rechtbeerdige oorsaecke uwe Majesteit op dese tijdt herlijck te bedancken dat ghy u Volck op dese maniere tot u selven gebrecht hebt.

De Sonne trecht de vapeuren uyt de Aerde / ende sent die dan wederom neder met obloedighen regen : Soo bevinden wy tot onse groote vrechde / dat onse gehoorzaamheyt ende affectie tot uwe Majesteit wederom in obtrbloet / vrede ende protectie op onse hoofden gekomen sijn.

De laetste samenthomste in het Parlement was geluchich voer het genesen van de bloedige wonden van dese Partie / sy waren oock geseigent om haer wercks wille / uwe Majesteit heeft haer geseigent / ende derhalven sulen sy voer alle de posteriteit gezegent sijn.

Maer wy hoopen dat ghy een zegen voer ons gelaten hebt : Dat was u Parlement voer Adoptie / maer dit is Uwe voer recht van geboorte : Dit Parlement is byr gebooren : Ick hoope dat dese eere in ons sal maecten een emulatie om de actien van onse Voorfaten te booven te gaen / ende niet alleen uwe Majesteit te ontmoeten als onsen Souvereyn / met de schuldighe plicht van Onderfaten / maer oock met liefde van Sonen tot een seer goedertieren Vader.

Maest de glorie van uwe Majesteits Konincklyche Throon / kan ich niet nalaten te observeren de luster van dese tweede Sphere / dit Firmament

is rijcklijck bedeckt met Starren van verscheyde groore/ pder Starre schijnt de Morgenstarre te sijn / ende nochtans verscheyt pder Starre in glorie.

Ghy hont geen Commandeurs gebreck hebben / 't sp ter Zee ofte te Lande / om uwe bessepnen temenagren / terwyl alle dese Sonen van Maats verheerlijck staen om u inden Oorlogh te dienen.

Ghy hondt geen Raetslieden van noode hebben om u advijs te geben in de Partie terwyl alle dese Senateurs/ pder bequaem sijn om een Consul te sijn/ contenderen wie u meest sal verlichten in de doozinghe sozge van de Regeringe.

Onder de Edele Engelse Baronnen / ende aen uwe Majesteys voeten sijn geseten de Eerweerdighe Rechters van het Landt / de Wijzen van de Kercken/ Mannen die soo gheleert ende ervaren sijn inde Custummen ende Statuten van dit Landt / dat indien Wat Cylter / ofte Jack Cade / ofte de nientwe Fantastijcke menschen in dese laeste tijden onse boecken verbrandt hebben / sp bequaem sijn onse Rechten in haer soepberheyt ende perfectie te herstellen.

Ende naest daeraen/ hoewel in een lager Sphere / verschynen de weerdige Ridders / de wijse Burgers van het Lager Hous / sijnde de derde staet van het Parliament.

Wanneer de Paem van Salomons Wijsheyt tot de Naburijge Partien gekomen was/ hondte de Koningine van Saba sich rhuys niet houden/ maer quam met vele Kameelen geladen met Specerijen / met Gout ende kostelijcke Gesteenten in overbloet / tot Salomon/ om met hem alles wat sp in haer herte hadde te communiceren. Gzooote Koningh/ terwyl uwe ingebooren landt u onweerdich was / waren uptheemische Partien geluckich gemaecht in de kennisse van uwe Persoon/ uwe Goddzuchticheyt/ ende uwe Wijsheyt: Ende nu de Heere God u r'huys gebracht heeft / ende gestelt op u Throon / verlangen uwe Onder saten u te sien.

Wat blydschap wasser wanneer ghy eerst te lande quaemt / om onse ryfende Son te sien ?

Wat begeerte wasser op uwe Crooninghe om de Konincklijcke Croon te sien geset op uwe Konincklijcke Hoofst?

Wat neersticheyt isser onlanghs gedaen in alle de Provincien / Steden/ ende Plaetsen van dese Partie / wie datter opghesonden soude worden / om uwe wijsheyt te aenhooren/ ende met u in het Parliament te confereren?

Heer Koningh/ dese verhozen weerdige Bodden sijn niet gekomen met ledige handen / sp sijn geladen / sp sijn aen u opgesonden / swaer geladen / upt hare besondere Provincien ende Steden.

Indien de affectien van alle Engelsen u konnen geluckich maken : indien de ryckdom van dese Partie u kan groot maken : indien de sterchte van die Oorlogs Volck/ binnen erde buytens lant/ u kan considerabel maken/ weest verseechert dat ghy de grootste Monarch in de Werelt zijt. Geeft mijn verlof / bidde ick / dat ick mijn woorden moge verdubbelen / ende wederom seggen/

gen/

gen/ Ick wensse wel dat mijn stemme konde reykken tot Spaengien ende tot
 Indien toe/ ghy sijt de grootste Monarch inde Werelt.

Ick vreesse dat uwe Koninklijke patientie moge vermoeyt worden/ der-
 halven wil ick niet meer mijn eyghen woorden sprecken/ maer presentere
 dootmoedelijck aen Uwe Majesteit/ in de naem van het Lager Hups/ hare
 verfoecken dese gewoon sijn te doen/ wanneer sy eerst in het Parlement sijn
 vergadert/ ende soo slyt ick.

I. Ick bidde Uwe Majesteit/ dat om te beter te moghen waernemen de
 impozante dienst van het Hups/ wy selven/ ende onse noodsaeckelijcke die-
 naers mogen byz sijn/ in onse persoonen ende goederen/ van alle arceffen ende
 troublen.

II. Dat/ alsoo debatten ende disputen noodsaeckelijck sijn om beele saken in
 het Hups te ondersoecken/ uwe Majesteit gelieve ons te vergunnen liberteyt
 ende byzheyt van spreken: "welck ick niet en twyfele of wy sullen gebruy-
 ken niet getrouwicheyt ende seeckerheyt.

III. Dat/ indien het de groote saken bereyffchen/ Uwe Majesteit/ op oot-
 moedich verfoeck/ ons wil toelaten access tot Uwe Koninklijke Persoon.

IV. Dat de proceduren van het Hups mogen ontfangen een goedertieren
 interpretatie/ ende altoos byz sijn van quade constructien.

E Y N D E.